

A Christkindl-járás hagyománya Szendehelyen

A karácsony, amikor már több mint kétezer éve emlékezünk Krisztus születésére, az év legjelentősebb ünnepévé vált, és számtalan népszokás kapcsolódik hozzá. Dolgozatomban egy, a magyarországi német településeken elterjedt népszokást, a Christkindl-járást mutatom be, mely méltatlanul kevés figyelmet kapott a hazai kutatóktól, holott valamikor virágzó, színes, formaváltozatokban gazdag tradíció volt. Napjainkra csupán egy-egy település emlékeiben él a Christkindl, még kevesebb azoknak a közösségeknek a száma, ahol évről-évre fel is elevenítik. Nem is csoda, hogy a feledés homályába merül ez a köszöntő hagyomány, hisz a II világháborút követően a kisebbségi politika mindent megtett a Magyarországon élő nemzetiségek asszimilációjáért. A legtöbb településen kihalt, vagy ha rövid időre is, de eltűnt a Christkindl-járás, így sok ének és játékleírás elveszett. Ezért amikor az 1970–1980-as évektől kezdve újra megpróbálják feleleveníteni ezt a karácsonyi hagyományt, a német nyelvű szokásban már több településen magyar nyelvű énekeket, verseket találunk. Az előadások leegyszerűsödtek, lerövidültek, egyre inkább kikoptak a Christkindl-játék népi színjátásához fűződő vonásai. Ezért is beszéllek inkább Christkindl-járásról, mintsem játékról.

Kutatásaim során számtalanszor feltettem magamnak a kérdést, hogy ha napjainkban ilyen ritkaságszámba menőnek bizonyul egy szokás, akkor vajon miért került el a szakma figyelmét, miért olyan elenyésző a szakirodalma?¹ Általánosságban elmondható, hogy csupán az adott települések tisztviselői, tanárai foglalkoztak ezzel a szokással, hogy továbbra is megőrizték településeik hagyományait. Itt a Dunakanyar régiójában Verőce, Kis- és Nagymaros, Nagybörzsöny, Berkenye és Szendehely német települései közül csak az utóbbi kettőben ismert ez a tradíció. Berkenyén azonban „nem lett ilyen nagy divatja” ahogyan a helyiek mondják és már évek óta nem rendeztek Christkindl-járást.

Én 2002-ben a Nógrád megyei Szendehelyen hallottam először a Christkindlről. 2005 óta pedig néprajzi szempontból kutatom ezt a német szokás. Ez a Nógrád megyei község. Szendehely az utóbbi évekig megőrizte lakosságának német magját, így a régi hagyományok fennmaradhattak, és úgy vélem kiváló helyszíne lehet a hagyomány bemutatásának.

A karácsonyi játékok eme változata kifejezetten a szálláskeresés rövid történetét mutatja be, melyben gyermekek csoportja (leányok vagy fiúk-lányok vegyesen) december 24-én házról-házra jár, hogy köszöntse a családokat. A hagyomány szerint áldást és békességet hoznak a gyerekek a házba, amikor Krisztus születését elevenítik fel rövid játékkal, énekekkel és versekkel. „A fennmaradt dalszövegekből és a volt szereplők elmondásaiból tudjuk, hogy a karácsonyi játékok nagyon hasonlítanak a különböző községekben és falvakban. Amennyiben a különbségekre vagyunk kíváncsiak, úgy a szereplők számát, az előadás módját és menetét, az öltözetet, és a tárgykészletet kell elsősorban megfigyelnünk.”² S mivel egy módosult magyarországi német szokásról beszélünk, eltérés bőven mutatkozik a kis Jézus játéknál. Például Németországban és Ausztriában a Christkindlnek ajándékozó szerepe van, Magyarországon viszont ez a momentum már csak egy-egy településen lelhető fel. Az előadott dalok, versek terjedelme is igen változó és a szereplők öltözetében is akad némi eltérés. A viselet, és az eszközkészlet leírása azért is lényeges pontja a szokásvizsgálatnak, mert létezik Magyarországon egy formailag hasonló karácsonyi köszöntő szokás, amely nem a német lakossághoz köthető. Ez a bölcsöcske vagy bölcsöcske-járás, ami a Káli-medencében gyakori, de a Nivegy-völgyi településeken is ismerik, és gyakorolják. A Christkindlben nem szerepel láncos bot vagy kucsma, a leányok öltözete általában a népviselet „alap” darabjaira épül, alig akad példa, melyben viseletük a Bölcsöcske szereplőinek hálóiingeihez lenne hasonlatos. Továbbá a szereplők nem adnak át a családtagoknak jókívánságokkal teli kártyát sem. Az egyik legjelentősebb különbség azonban a magyar és német hagyomány között az az, hogy míg a bölcsöcskét lányok és fiúk vegyesen játsszák, a Christkindl szereplői leginkább leányok, ez egyik sajátos

¹ A Christkindl magyar szakirodalmi háttere a német és osztrák anyag mellett valóban igen csekélynek mondható. Csupán egy-egy sorozatban, tanulmánykötetben, mint például: *Gelencsér József – Lukács László: Szép napunk támadt. Népszokások Fejér megyében, vagy a Nógrád megye népművészetében, és helytörténeti írásokban: Herend történetében találkozhatunk a Christkindl-járás hagyományával. Ezzel szemben a német és osztrák anyag már a XIX. századtól kezdve folyamatosan gyarapszik (Rudolf Hartmann, Margarete Oberritter, Karl Horak, Michael Ritter, Manherz Károly és mások).*

² *Manherz K.: A magyarországi német nemzetiség néprajzáról. 1982. 47. old.*

vonása a Christkindlízésnek. Szendehelyen kívül ilyen fajta Christkindl-vel találkozhatunk Kislődön, Herenden, Bándon, Pilisvörösváron és még más helyeken is. Ennek ellenére a gyűjtés során találkozunk vegyes felállású csoportokkal is. (Kakasd, Pécsvárad) Lényegében a következő szerepeket tölthetik be a szereplők helységétől és nemtől függően: Hírnök Angyal (*Erzengel*) Gá브리el Főangyal (*Vorbot / Varbot*), Gyertyás angyalok (*Kerzengel*), Mária, József, Gazda, Istálló angyal (*Stallengel*), Christkindl (=Jézus), Pásztor (*Hirten/Potz/ Potzemann/Hulafrau /Luca*)

Szendehelyen a fiúgyermek csak mint a lányok védelmezője, kísézője (=a Luca) lehetett jelen: a helyi hagyomány a férfi nemet nem tekinti résztvevőnek. A kíséző fiú régen csak szegény családból származhatott, ezt megkövetelte a falutársadalmi rendje. Napjainkra ennek a jelentősége teljesen eltűnt. A Luca személye nem minden magyarországi szokásváltozatban létezik/létezett. A Luca szerepe gyakorlatilag annyi volt, hogy saját kis tarisznyájába némi gyümölcsöt és aprópénzt gyűjtsön, miután illendőség szerint köszöntötte a ház népét a lányok versei után az alábbi szavakkal.

„Vincsi nobero, beci apo.
Gazdasszonynak nagy bruo.”³

A legények tehát kimaradtak ebből a hagyományból, szüleik vagy rokonaik társaságában várták a karácsonyi köszöntést Ádám és Éva napján.

Az előkészületek

A település hagyományai szerint azok a lányok vehetnek részt a játékban, akik már voltak elsőáldozók, vagyis legalább három osztályt elvégeztek. Egy leány, életében akár többször is lehet kis Jézus, ha nem akad más jelentkező. Így lehetőség van arra, hogy a ruha megvarratásába vagy felújításába fektetett összeget visszakapják a szereplők. Régen, ha valaki több éven keresztül részt vett a játékban, akkor a harmadik évben számíthatott rá, hogy némi pénzt fog keresni, mivel két év kellett ahhoz, hogy a ruha ára megtérüljön. A másik két főszereplő: az Angyal és Mária, továbbá a kísézők, akik a barát nők sorából kerülnek ki. Nagyobb társaság esetén akár 17 fő is összejöhét, míg a legkisebb csoportok 6-7 főből állnak.⁴ A kiválasztottak már hetekkel karácsony előtt elkezdik a felkészülést a szereplésükre. A múltban ruhájukat vagy egy korábbi szereplőtől örökölték, vagy ha tellett rá, valamelyik rokon asszonnyal varratták meg. Az anyagi helyzet miatt azonban sokszor a régi ruhadarabokat újították fel erre az alkalomra. Azt gondolnánk, hogy napjainkra az öltözet megvétele nem jelent gondot, de nem így van. Régebben természetes volt, hogy a közeli Vácón minden anyagot be tudtak szerezni, s otthon el tudták készíteni maguknak a szokáshoz szükséges népi ruhadarabokat, de mára sok anyagfajta nem kapható. Másik probléma a ruhadarabok megvarrása. Egyre kevesebb a községben az olyan asszony, aki ért ezeknek a ruhadaraboknak a varrásához, vagy egyáltalán a felújításához. Ezért minden szoknyát, mirdert, blúzt és kacamajkát féltve őrznek, mert ugyebár a készített ruha már nem olyan, mint annak előtte.⁵

Esténként más-más háznál gyűlnek össze a leányok, hogy az énekeket elsajátítsák a korábbi csoporttagoktól. Szendehelyen régen ezeket az énekeket csak német nyelven adták elő. Az egész szokás a német eredet megőrzésére épült, így magyar dalokat, mint *Csendes éjt*, *Mennyből az angyalt* és hasonlókat itt csak a II. világháború után énekelték. A német nyelv megővására és tiszteletéről tanúskodik az alábbi idézet is: „Várgesztesen 24-én délelőtt a templomban gyülekeztek a fiatalok, hogy mint Mária és kísérete, a pásztorok és angyalok keressék fel a nap folyamán a kis falu mintegy kétszáz házát. Mint annak idején, most is volt, ahová nem nyertek bebocsátást, de zömében szívesen fogadták őket. A gyerekek németül idézték fel a betlehemi eseményeket, majd szívesen vették a vendéglátást és az adományokat, mert bizony beesteledett, mire az utolsó portán is bemutatták a Christkindl – t, a kis Jézust.”⁶ A herendi szokásváltozatban viszont már egy „asszimilálódo” német közösség tradíciójáról beszélhetünk, ahol magyarul is felcsendültek énekek.⁷

³ A Hulafrau, vagyis a Luca halandzsza szövege – a forrásom, Özv. Germann Antalné Ogl Magdolna (1933.) szerint – egy karácsonyi köszöntés, de a pontos értelmét már senki nem tudja a községben.

⁴ „Advent idején egy asszony irányításával már összeállt a Christkindl. Hét résztvevője volt: 4 lány a következők: Mária, két jászolangel (Krippengel), Gá브리el főangyal (Erzengel), két pásztor (Hirten) és József. (Vértesboglári leírás Tafferner Antaltól. In: *Manherz*: i.m. 47. old.

⁵ *Kacamajka*: őszi-téli rövid, bélelt kabátka. Piros kendővel hordták a sváb asszonyok. Szendehelyi gyűjtésem.

⁶ Oroszlányi Kistérség Közéleti Haviapja 2008. januári szám. 4. old.

⁷ A felkészülés során már több magyar nyelvű éneket is elsajátítottak a gyerekek (pl. *Csendes éj*, *Mennyből az angyal*, *Karácsony este csillagos...*). *Arnold Mária*: Egy német szokás élete: a Christkindl-járás szokása Herenden. In: *Herend története*. 1998. 258. old.

A hagyomány menete

December 24-én rendszerint délelőtt 11 óra tájékan kezdődik a Christkindlízés, amit hosszas készülődés előz meg. A résztvevőket – elsősorban az Angyalt, a Christkindlt és Máriát – 3 órán keresztül öltözteti a falu 3-4 legtapasztaltabb asszonya. Régebben az öltöztető helyét nem tölthette be akárki. A falubéli asszonyok között a kor és a falu társadalmi életében betöltött szerep alapján kialakult egy igen kötött rangsor. Ennek élén álló személyek szervezheték az egyházi közösség mindennapi és alkalmi életét, irányították a kommunikáció (pletyka) áramlását, öltöztették a menyasszonyokat és a christkindliseket. Ezek a nők tulajdonképpen a közösség hagyományainak megőrzésével vívták ki a falu lakóinak tiszteletét, ami egész életükben elkísérte őket. Napjainkban is észrevehető az idősebb asszonyok között az enyhe versengés az öltöztető szerepekért, de már nincs olyan jelentősége, mint a múltban.

Visszatérve az előkészületekre, a leányok összegyűlnek egy-egy háznál, hogy felöltsek alkalmi ruhájukat.⁸ Több szerző, mint Lackovits Emőke, Gelencsér József és Lukács László is arról számol be, hogy a christkindlisek ruhája fehér, jelképezve a tisztaságot és az egyszerűséget.⁹ Szendehelyen is így lehetett ez a múltban, mert az asszonyokban még él az egyszerűbb, kevésbé ékes ruha emléke. A Christkindlis lányok legalább négy vagy öt alszoknyát viselnek, főleg általában piros szoknyát húznak, majd annak a tetejére még egy 5 méteres anyagból készült fehér kötényt kötnek. A felső ruházat hosszú, fehér blúzból-íngből áll, a nyak körül széles, hímzéssel díszített gallér viselnek. Kezükre fehér kesztyűt húznak. Ez a kesztyű némely német településen hímzett, gyertya vagy valamilyen más karácsonyi motívum díszíti. Ezek a ruhadarabok – a kesztyű kivételével – a hagyományos, helyi ünnepi leányviselt darabjai. Számos esetben így van ez, mert ugyebár egyszerűbb és mégis ünnepelesebb a helyi viselet karácsony estéjén, mint egy jelmez.¹⁰ Németmarokon például az Annyal és Mária hasonló öltözetben vannak, vagyis rakott szoknyát viselnek és fehér blúzt, amit szalagokkal díszítettek. Ellenben a Christkindl teljesen fehérbe van öltöztetve, arca előtt lepel van, fején pedig püspöksüveg.

A kísérők haja össze van foga és piros szalaggal van átkötve. Az Annyal, Christkindl és Mária viszont menyasszonyi koszorút visel. A szendehelyiek a menyasszonyi fejdísz, ami régen viaszból – ma műanyagból – Vácon vagy Pesten készül, készítették. Az asszonyok csupán a hozzávaló rozmaringot adták, amit „belevárnak” a hajba. Ezért nagyon fontos, hogy dús, hosszú hajkoronával rendelkezzen a Christkindl! Szendehelyen régen alapfeltételnek tartották a hosszú haját, mint máshol a jó énekhangot. Miután befejeződött az öltöztetés, kezdődhetett a ruhák feldíszítése. A fehér kötényre és blúzra a már megvásárolt szalagokat és csipkéket kell rávarrni különféle karácsonyi díszekkel (gömbök, csillagok egybebe) együtt. Így végeredményként egy színes, nehéz és elég kemény ruhát kapunk, amiben nem lehet leülni a nap folyamán egészen az éjféli szentmise végeztéig. Ezért is olyan fárasztó ez az esemény.

Az öltözködés hosszú procedúrája után elindulhat a menet. A köszöntések között a christkindliseknek nem marad arra idejük, hogy ebédeljenek, ezért a rokonok menet közben az utcán kínálják őket egy kis étellel. Amikor egy házhoz ér a csoport a Hírnök – vagy az egyik kísérő, akinél a csengő van – csengetett, majd bebocsátást kér. Általában nem utasítják el a gyerekeket. Bevonulnak mindannyian a házba. Mint a pásztor, aki vigyázza nyáját a sor végén halad a *Hulafrau* egy borókaággal, amin piros szalag van.

A Bölcsöcskében és Christkindl-járásban is a gyerekek visznek magukkal valamilyen tárgyat. Az előbbiben Mária Jézust jelképező babát visz egy kis bölcsőben, míg a Christkindl-játékban Máriánál egy kicsiny karácsonyfa van. Az Annyal két gyertyát tart a kezében, a kis Jézus egy szalaggal átkötött almát fog, amibe rozmaringot szúrnak. Manherz Károly idézetében Tafferner Antal így írja le a Christkindlisek öltöztetését és kellékkészletét: „A lányok öltözete fehér, lelógó, az arcot is befedő haztat, fejükön koszorúval: a fiúk szürkés posztóba vannak öltözve, kifordított részekkel, hosszú kenderbajusszal, fejükön magas, kemény papirosból készült és szentképekkel teleragasztott süveggel. A jászolt két annyal viszi, az arkangyal kezében stoppolófa alakú, posztóval vagy vászonnal bevont és kissé kicicomázott rudat, Mária friss fűzfavesszőből font és színes szalagokkal feldíszített virágsokrot hord; Jó-

⁸ A három főszereplő kivételével mindannyian a hagyományos népviseletet öltötték magukra: piros szoknya, alatta 4-6 alszoknya, két kötény, kékharisnya, fehér ing piros miderral és nyakbavaló piros mintás kendővel, a befont hajban pedig piros szalaggal. Télen mindezt fekete kabátka egészítette ki.

⁹ *Lackovits Emőke*: Az egyházi esztendő jeles napjai, ünnepi szokásai a bakonyi és Balaton-felvidéki falvakban 2000. – *Gelencsér – Lukács*: Szép napunk támadt. Népszokások Fejér megyében. 1991. 143. old.

¹⁰ A Püspöksüveg Christkindl-ben azonban már találkozhatunk jelmezesekkel.

zsef viszi a kaszát, a pásztorok pedig a nyakukba akasztott tarisznyát, kezükben a karikás botot. Mária csengettyűt is visz. Ezzel jár elől és mielőtt valamelyik házba betérnek, az ablak előtt kérdi, hogy fogadják-e a Christkindt.¹¹

A herendi változat túldíszítettségében és szín-kavalkádjában nagyon is hasonlít a szendehelyihez: a Hírnök, aki elsőként lép be a házba és kezdi el az éneket, szalagokkal díszített ruhát hord, rajta piros pettyes kötényt (*Vierte*), széles farkasfogakkal, flitterekkel tarkított szalagövvvel (*Pintn*). Nyakában ket-tős húzott madeira gallér (*Kresel*), csuklóján hasonló kézélő (*Handkresel*), kezében pedig csipkés zseb-kendő (*Schneitzicht*). A fején papírvirágokból vagy viaszból készült mirtuszkoszorút visel, kezében egy fából készült csillagot tart, tetején kereszttel. Mindezt gyöngyszemekkel díszített papírvirágokkal rak-ták ki. A többi angyal kezében is gyertya van. Mária ruhája teljesen megegyezik a Hírnökével, viszont nem karácsonyfát visz a kezében, hanem szalagokkal ráncolt, gyöngyökkel ékesített bölcset. Az istálló s angyal neve is következtetni enged arra, hogy mi is az ő kelleke: betlehem állatokkal, amit a házba be-lépve az asztalra helyez. Öltözete teljesen megegyezik a többi angyaléval. A Christkindl ruhája nem, de a fejdísz különbözik a többiekétől. Mirtuszkoszorú helyett piros mintás kendő borítja a fejét. Kezében pedig almába tűzött rozsmaringot és korbácsot tart. Ezt a szerepet mindig a legalacsonyabb lány alakítja.

A leggyakoribb kellekek a Christkindlizésnél: bölcso¹², betlehem-jászol, gyertya, karácsonyfá, csen-gő, rozsmaringos alma, pásztorbot, biblia, tarisznya/ adományládika, csillag (+ kereszt), korbács/vessző. A szendehelyi szokásban nincs adománygyűjtő ének, vagy a pilisvörösvárihoz hasonló hosszú párbe-széd. Három rövid verset mondanak el a főszerplők. Az Angyal az alábbi köszöntőt mondja:

*„Der Engel sprach: ich verkünde euch eine große Freude
die heute Nacht wieder fahren ist. Heute ist geboren
der Heiland, wird genannt Jesus Kristus. Er liegt
im Stall Betlehem im Krippelein. Gehet und betet ihn an.“*

Miután az Angyal elmondta a köszöntőt, Christkindl és Mária verse következik.

Christkindl szövege magyarul:

*„A kis Jézuska göndör hajjal:
Sok szerencsét és boldog újévet,
Sok szerencsét, boldogságot,
Egységet, jó egészséget, békességet,
Örök boldogságot!
Dicséertessék a Jézus Krisztus.“¹³*

Mária verse németül:

*„You Gott bin ich hereingesandt,
Jungfrau Maria wird ich genannt,
Den Zepter führ ich in meiner Hand,
So hat mich Gottes Sohn erhannt.
Auf meiner Bitt' kommt ihr herein,
Lasset eure Stimme hören.“*

A versek után egy éneket is előadtak németül, ez általában a Fel nagy örömrre vagy a Kis Jézus meg-született volt. Több helyen miután elhangzott minden vers és ének a Luca megcsapkodta a család tagjait fűzfavesszővel. Szendehelyen ez Aprószentek reggelén történik, abban a módosult formában, hogy a család fő csap az ágyra, hogy egészséges legyen a család. A korbács és vessző ezért sem szerepel a Nógrád megyei szokás eszközkészletében. Ennek a szokásnak az ismertetésekor fellépő probléma, hogy számolnunk kell a hagyomány élete során végbemenő formai változásokkal. A hagyomány története során hol elhagyott, hol magához vonzott újabb és újabb motívumokat más időponthoz kötött szoká-sokból. Ezek a változások hosszú történeti folyamat következményei, aminek következtében már a ha-gyományörzők sem tudják, miként is kerülhetett a Luca alakja vagy az aprószenteki egészségvarázsló szokás néhány eleme a karácsonyi német tradícióhoz. Emlékeik szerint a település újiatelepítése óta eb-ben a formájában tartják a Christkindl-népszokást.

¹¹ Manherz i. m. 1982. 47-48. old.

¹² A Nógrád megyei játékváltozatban, régen a bölcso szerepelt a rozsmaringos alma helyén

¹³ Mária versét magyar nyelven gyűjtöttem fel Özv. Virsingeré Szegner Máriától (1928) Szendehelyen.

Arra a kérdésre, hogy miért ilyen lerövidült formában él a Christkindl-járás, a következő magyarázatot lehet adni. A ma körülbelül 1700 fős Szende hely lakosságának jó része beköltözött, vagyis nem német származású, nagyjából a fele lehet tősgyökeres sváb. Négy fővel számolva családonként még így is kitesznek több, mint 200 házat, egyre-egyre nem jut több idő. Ugyanis a sváb közösségek mélyen tisztelik hagyományaikat, a szokás felelevenítésekor mindent pontosan úgy kell végrehajtaniuk, mint elődeik idején. Illendőségből vagy rokoni kapcsolat miatt minden családhoz ellátogatott a Christkindl, és ma is kell, hogy legyen rá idő, mert egy porta kihagyása sértődéshez vezethet. Ezért aztán 5–10 percnél többet nem tölt a csoport egy háznál, így a gyermekek előadása már nem tartalmaz imákat, Mária litániákat sem, mint más karácsonyi szokásnál. A rövid előadások ellenére a gyerekek gyakran „kifutnak” az időből, ezért a szűkebb rokonság gyakran egy portán gyűlik össze és várja a Christkindl-t.

Az előadás végeztével a gyerekek szerény ajándékot kapnak dió, alma és egyéb gyümölcs formájában. Alkalmanként némi aprópénzre is szert tehetnek. Süteményt azonban ebben a faluban nem osztottak egészen napjainkig. Néhány településről van információ arról, hogy a családok gyermekeit a Christkindl ajándékozza meg valami jelképes tárggyal, gyümölcscsel etc. Valószínűleg erre a gesztusra is csak a vagyonosabb közösségekben volt lehetőség. Az egész napi szereplést az éjféli mise zárja le, ahol még díszes ruhában kell részt venniük.

A XX. század elején a templomba megérkezve feldíszített, 4-5 méteres borókabokor várta a sokaságot. Hiszen a karácsony mai, közismert jelképe, a feldíszített fenyő, ebben a formájában újabb keletű szokás. Egyik adatközlőm gyermekkorában még a feldíszített boróka jelentette a karácsonyfát.¹⁴ Több településen a plébános személyétől függően nem csak a misén kell részt venniük a gyerekeknek, hanem még éjfélkor is elő kell, hogy adják a játékaikat. A közösség tagjai számára ettől csak még ünnepélyesebbé válik december 24.

A szokás továbbélését nehezíti, hogy a rendszerváltástól kezdve folyamatosan frissül új lakókkal a község, akik nem érintettek a hagyomány megőrzésében és nem is kapcsolódnak be oly mértékben a közösségi életbe, hogy fontosnak tartásák annak továbbélését. Tény, hogy 2007 óta nem rendeztek Christkindl-járást Szende helyen. Remélhetőleg ez csak rövid kimaradást jelent a több mint 250 évet megért hagyomány életében. Manapság amikor néhol már kábeltévén, és hirdetőményeken is közzé tesszik a christkindlis csoportok indulását, talán bizhatunk abban, hogy a kisebb települések is képesek lesznek életben tartani tradícióikat. A helyiek véleménye szerint csak a számukra eredetinek tekinthető formában őrizhető meg a szokás, nem szeretnék, hogy a kevesebb fűrészség érdekében még redukáltabb és színtelenebb alakban lássák.

László Barbara Jabu

Akik segítségükkel hozzájárultak a tanulmány létrejöttéhez: *Erb Mária* – Budapest, *Fehérvári Anna* – Dunabogdány, *Földvári Erzsébet* – Csehánya, *Frühwirt Mihály* – Vecsés, *Gromon József* – Pilisvörösvár, *Grósz András* – Budaörs, *Holtz János* – Várdomb, *Lobenwein Lászlóné* – Tatabánya, *Miskovics Mária* – Tarján; *Pfeiferné Takács Hajnalka* – Városlőd, *Szelterné Winhardt Ildikó* – Budaörs.

Disznóölés Bajon, egy német nemzetiségi faluban¹

Mindenkori felelősségünk saját közösségünk hagyományainak megismerése és minél pontosabb rögzítése. Ez vonatkozik a közösség nagyobb ünnepeitől kezdve a hétköznapi élet legapróbb mozzanataira is. Ez a gondolatsor ösztönözött bennünket arra, hogy leírjuk a hagyományos disznóölést a Komárom-Esztergom megyei német nemzetiségi községben, Bajon végzett terepmunkánk tanulságai alapján.

Munkánk elkészítését a múlt megismerésének vágya mellett a még fellelhető ismereteket mielőbbi rögzítése is ösztönözte, hiszen visszafordíthatatlan jelenségek miatt egyre nehezebb ismeretekhez jutni.

¹⁴ Özv. German Antalné Ogl Magdolna (1933, Szende hely)

¹ A szerzők a Nyugat-magyarországi Egyetem különböző karainak hallgatói, és az Apáczai Csere János karon oktató dr. Edelényi Adél segítségével itt mondanak köszönetet.